

Sygn. akt III CSK 39/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa L. sp. z o.o.

przeciwko A.W.

o zakazanie czynów nieuczciwej konkurencji i ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 7 października 2009 r.,

na rozprawie

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 4 września 2008 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną;

zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Po rozpoznaniu sprawy na skutek powództwa wytoczonego przez L. Spółkę z o.o. przeciwko A.W., Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 19 marca 2008 r.:

I. zakazał pozwanemu rozpowszechniania godzących w wizerunek i renomę powoda informacji o jego nierzetelności i nieprawidłowościach w zakresie realizacji zobowiązań płatniczych wobec kontrahentów, z wyjątkiem sytuacji niezbędnych do dochodzenia od powoda roszczeń z tytułu łączących strony zobowiązań, II. nakazał pozwanemu umieszczenie na jego stronie internetowej oświadczenia zawierającego przeproszenie powoda za rozpowszechnianie informacji określonych w pkt I – w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku, a w przypadku nie wykonania tego nakazu upoważnił powoda do opublikowania oświadczenia w dzienniku „R....”, III. nakazał pozwanemu poinformowanie (powoda) poprzez przesłanie (powodowi) pisemnego oświadczenia zawierającego przeproszenie go za rozpowszechnianie informacji określonych w pkt I – w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku, IV. w pozostałej części oddalił powództwo i V. orzekł o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie to jest wynikiem następujących ustaleń. Strony zawarły w 2005 r. umowę na wykonanie wizualizacji stacji paliw. Powód zarzucił pozwanemu nieprawidłowe wykonanie umowy, wobec czego nie doszło do odebrania prac i rozliczenia między stronami. W tych okolicznościach pozwany wystosował do partnerów powoda i kierowników stacji paliw pisma, w których zawarł informacje o nierzetelności powoda i nieprawidłowościach w zakresie realizacji przez niego zobowiązań płatniczych wobec kontrahentów, a także sugerował, że zarząd powoda dopuścił się wielu zaniedbań i może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Ponadto pozwany umieścił na swojej stronie internetowej informacje dotyczące sposobu działania powoda, polegającego na unikaniu wykonywania zobowiązań płatniczych, nierzetelności powoda oraz dopuszczeniu się przez niego nieprawidłowości przy realizacji zobowiązań płatniczych.

Sąd Okręgowy uznał, że działanie pozwanego naruszyło dobra osobiste powoda, gdyż godziło w jego wizerunek i renomę, jako rzetelnego kontrahenta i, że pozwany nie wykazał, iż jego działanie nie było bezprawne. Jako przykład dopuszczalnej aktywności w ramach obowiązującego porządku prawnego wskazał dochodzenie swoich racji na drodze sądowej. Nie znalazł podstaw do przypisania pozwanemu czynu nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.; dalej – „u.z.n.k.”, jakkolwiek uznał, że działanie pozwanego nosi cechy pomówienia, czym wypełnia przesłanki art. 3 tej ustawy.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanego, która zarzucała m.in. naruszenie art. 23 i 24 k.c. oraz art. 3 u.z.n.k., Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 4 września 2008 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji i uznanie przez ten Sąd, że informacje, które rozpowszechnił pozwany naruszyły dobro osobiste powoda, jakim jest jego dobre imię, firma i renoma w obrocie gospodarczym oraz że działanie pozwanego nie mieściło się w granicach dobrych obyczajów kupieckich i stanowi naruszenie dobrego imienia firmy. Nie podzielił twierdzenia pozwanego, że jego działanie stanowiło dopuszczalną krytykę, albowiem informacje rozpowszechnione przez powoda zawierały fakty, a prawdziwości tych faktów pozwany nie wykazał. W uzasadnieniu wydanego przez siebie wyroku Sąd Apelacyjny spośród przepisów prawa materialnego powołał art. 23, 24 i 43 k.c.

Wymieniony wyrok Sądu Apelacyjnego pozwany zaskarżył skargą kasacyjną. Podstawą skargi jest: I. naruszenie przepisów postępowania: 1) art. 382 k.p.c. przez pominięcie przy dokonywaniu własnych ustaleń łącznej analizy pisma skierowanego przez pozwanego do partnerów powoda i kierowników stacji paliw oraz treści informacji zamieszczonej na stronie internetowej pozwanego wraz z dołączonym do niej materiałem porównawczym w postaci zestawu zdjęć fotograficznych elementów wizualizacji stacji paliw, 2) art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez a) zaniechanie wskazania, dlaczego Sąd nie uznał za posiadające wystarczającą moc dowodową dokumentów w postaci pisma skierowanego

przez pozwanego do partnerów powoda i kierowników stacji paliw oraz informacji zamieszczonej na stronie internetowej pozwanego i b) zaniechanie wskazania w ramach wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia dlaczego swobodę wypowiedzi pozwanego, gwarantowaną przez art. 54 ust. 1 Konstytucji, Sąd ograniczył do jedynie do prawa wytoczenia sporu sądowego, II. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię: 1) art. 23 w zw. z art. 43 k.c. przez błędne przyjęcie, że przepisy o ochronie dóbr osobistych człowieka, obejmujące m.in. ochronę wizerunku jako ściśle związanego z cechami osobistymi osoby fizycznej, mają odpowiednie zastosowanie do ochrony dóbr osobistych osób prawnych, 2) art. 3 ust. 1 u.z.n.k. w zw. z art. 14 ust. 1 tej ustawy przez błędne przyjęcie, że norma art. 3 ust. 1 u.z.n.k. ma w stosunku do przepisów rozdziału 2 tej ustawy charakter *lex generalis*, wobec czego brak podstawy do zastosowania art. 14 ust. 1 u.z.n.k. nie wyklucza możliwości zastosowania art. 3 ust. 1 tej ustawy, 3) art. 2 u.z.n.k. przez błędne przyjęcie, że tzw. renoma jest składnikiem przedsiębiorstwa, do którego przysługuje przedsiębiorcy prawo podmiotowe podlegające ochronie także na gruncie art. 23 i 24 k.c., jako prawo tożsame z prawem do ochrony czci jako dobrej sławy. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu pierwszej instancji w części uwzględniającej powództwo oraz orzekającej o kosztach procesu i oddalenie powództwa.

Powód wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, ale prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 389¹ § 1 k.p.c.). Podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie są odrębnymi elementami skargi kasacyjnej (art. 398³, art. 398⁴ § 1 pkt 2 i art. 398¹³ § 3 k.p.c.). Uzasadnienie podstaw kasacyjnych służy do wyjaśnienia tych podstaw. Skarga kasacyjna podlega rozpatrzeniu jedynie w granicach jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Uwzględnienie tych zasad przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej wniesionej przez pozwanego sprawiło, że skarga ta okazała się nie mieć uzasadnionych podstaw.

I. 1. Przepis art. 382 k.p.c. nakazuje sądowi drugiej instancji orzekanie na podstawie całego materiału zebranego w sprawie, tj. zebranego tak w postępowaniu w pierwszej instancji jak i w postępowaniu apelacyjnym.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku wprost nie wskazuje na jakim materiale procesowym zostało oparte. Jednakże zawiera ono stwierdzenie o zaakceptowaniu ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji i przyjęciu ich za własne. W sytuacji, gdy z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika (przez wskazanie kart akt sprawy), że podstawą dokonanych przezeń ustaleń stanowi m.in. informacja zamieszczona na stronie internetowej pozwanego wraz z dołączonym do niej materiałem porównawczym w postaci zestawu zdjęć fotograficznych elementów wizualizacji stacji paliw, oznacza to, że wymieniony materiał procesowy był także podstawą orzekania przez sąd drugiej instancji. Kwestia prawidłowości wykorzystania tego materiału w ramach swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.) nie jest przedmiotem regulacji przez art. 382 k.p.c. i uchybienia sądu w tym zakresie nie stanowią naruszenia tego przepisu.

2. Prawidłowość sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku może nasuwać zastrzeżenia. W świetle podstaw kasacyjnych rozpoznawanej skargi kasacyjnej jest ono jednakże wystarczające do oceny zasadności tych podstaw.

a) Przepis art. 328 § 2 k.p.c. wymaga, żeby uzasadnienie wyroku zawierało wskazanie przyczyn, dla których sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej dowodów nie stanowiących podstawy dokonanych ustaleń. Nie wymaga natomiast żeby uzasadnienie wyjaśniało dlaczego sąd uznał za wiarygodne i posiadające moc dowodową te dowody, na których się oparł.

b) Wyjaśnienie w uzasadnieniu wyroku jego podstawy prawnej powinno wskazywać te przepisy prawne, które stanowią podstawę rozstrzygnięcia sprawy tym wyrokiem. Poglądy prawne, które jedynie ubocznie zostały wyrażone w uzasadnieniu wyroku powinny oczywiście też mieć swoją podstawę w przepisach prawa, niewskazanie ich w uzasadnieniu wyroku nie stanowi jednakże naruszenia art. 328 § 1 k.p.c.

Poza tym zarzut rozpoznawanej skargi kasacyjnej dotyczący zaniechania wskazania w ramach wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia, dlaczego

swobodę wypowiedzi pozwanego Sąd ograniczył jedynie do prawa wytoczenia sporu sądowego, skarżący skierował pod adresem Sądu pierwszej instancji, gdyż to nie Sąd Apelacyjny wyraził pogląd, do którego odnosi się ten zarzut.

II. 1. O tym, że przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych, wprost stanowi art. 43 k.c.

Jest oczywiste, że wizerunek, który został wymieniony w art. 23 k.c. jako jedno z dóbr osobistych człowieka, oznacza podobiznę człowieka utrwaloną jako portret, fotografia lub w innej postaci. Wizerunku w tym znaczeniu nie posiada osoba prawna, która jest bytem abstrakcyjnym i nonsensem byłoby przypisanie takiego znaczenia pojęciu „wizerunek” w odniesieniu do powoda będącego osobą prawną. Użycie w zaskarżonym wyroku w stosunku do powoda pojęcia „wizerunek” w kontekście takich pojęć jak „dobre imię”, „firma” oraz „renoma” i zdefiniowanie przy użyciu tych pojęć jednego dobra osobistego powoda, które zostało naruszone przez pozwanego, oznacza, że dobrem tym jest utrwalona opinia jaką się cieszy się powód i jego reputacja jako przedsiębiorcy. Otwarty katalog dóbr osobistych zawarty w art. 23 k.c. i odpowiednie, na podstawie art. 43 k.c., zastosowanie tego przepisu do dóbr osobistych osób prawnych pozwalają bez naruszenia wymienionych przepisów na takie określenie dobra osobistego powoda naruszonego przez pozwanego. Użycie dla określenia tego dobra pojęcia „wizerunek” należy rozumieć jako pojęcie obejmujące postrzeganie ogółu cech charakteryzujących w powszechnym odczuciu podmiot, którego pojęcie to dotyczy.

2. Wprawdzie rozstrzygnięcie sprawy wyrokiem Sądu pierwszej instancji nawiązywało do przepisów u.z.n.k., ale mimo że apelacja zarzucała m.in. naruszenie art. 3 tej ustawy, Sąd Apelacyjny nie ustosunkował się do tego zarzutu i nie oparł rozstrzygnięcia sprawy na przepisach u.z.n.k. Podstawa skargi kasacyjnej naruszenia art. 3 ust. 1 w zw. z art. 14 ust. 1 u.z.n.k. przez błędną jego wykładnię (a nie przez niezastosowanie) jest więc bezprzedmiotowa. Już tylko na marginesie należy zauważyć, że Sąd Apelacyjny nie wyraził poglądu, który przypisał mu skarżący i który według niego ma świadczyć o naruszeniu art. 3 ust. 1 w zw. z art. 14 ust. 1 u.z.n.k.

3. Przepis art. 2 u.z.n.k. określa kto jest przedsiębiorcą w rozumieniu tej ustawy. Naruszenie wymienionego przepisu zachodziłoby zatem w razie uznania, że powód jest lub nie jest przedsiębiorcą stosownie do jego treści w związku z czym wadliwie zastosowano lub nie zastosowano do niego przepisy u.z.n.k. Nie można zaś dopatrzeć się naruszenia tego przepisu przez błędne przyjęcie – co zarzucił skarżący - że tzw. renoma jest składnikiem przedsiębiorstwa, do którego przysługuje przedsiębiorcy prawo podmiotowe podlegające ochronie także na gruncie art. 23 i 24 k.c., jako prawo tożsame z prawem do ochrony czci jako dobrej sławy. Dla oceny zasadności podstawy kasacyjnej opartej na takim zarzucie zbędne jest rozważanie poruszonego w uzasadnieniu rozpoznawanej skargi kasacyjnej zagadnienia, czy renoma jest dobrem osobistym osoby prawnej będącej przedsiębiorcą i podlega ochronie na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych.

Wobec powyższego, stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c. skarga kasacyjna podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 98 § 1 i 3 oraz art. 109 § 2 k.p.c. w zw. z § 13 ust. 4 pkt 1 oraz § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).